

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

<i>Előfizetési díjak:</i>		A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjaikért kapják.	A lap szellemi részét illető cikkek a szer- kesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénz- tári, — az esetleges reklamációk pedig a kiadóhivatainak küldendők.
Egész évre — — — — —	4 frt	—	
Félévre — — — — —	2 "	Kéziratokat nem adunk vissza.	
Negyedévre — — — — —	1		

Hatalmas hajlék! Üdvözölve légy!
Te büszke homlok, négyes oszlopok,
S te szép aránytal izezett fedél,
A melynek ormán szent zászló lobog:
Légy üdvözölve lángoló szívem
Hímes szavakba szőtt érzelmivel,
Légy üdvözölve ennyi zsenge szív
Dalokba fűzött gerjedelmivel!

Mint a Libanon karsu cedrusa,
A kék egekbe nyúlik szép falad,
A merre az elröppenő fohász,
Tisztult szivekből szüntelen halad.
S mint hegybe növe századok során
Megáll a szikla rendületlenül:
Erőt meríteni fundamentomod
Az éltető hazába úgy merül.

Az ég s a föld a te határaid:
Amott az Isten, itt a szent haza;
E két eszmének áldoz szüntelen,
Kit jó szerencse ím feléd hoz.
És felborítja itt a mult idő
Világsodákat rejtő fátyolát
S szemünk az újraébredő regék
Tündérvilágú távolába lát.

És látjuk újra dicsőségedet
Görög szabadság dicső fénykora!
Periklesz újra édesen beszél;
Aránytal irva mindenik sora.

Az Akropolisz fénye megvakít,
Erő, arány és összhang elragad,
Kebled hevül, az eszme győzni kezd,
S szent ihletésnek adod át magad . . .

S óh Róma, Róma nagy hatalmat,
Caesar hazáját hogy nevezem én?
Eitlen, érzem, a beszéd s veszít
Rólad dalolva minden érzemény.
Vergil világol, mint az égi láng,
Cicero nyelve: tengerharsogás,
Horatius sír, majd enyelg, kacag
És Livius könyve: fegyveresattogás.

A forum újra népesül ime,
Bukásra bukás, véres háború,
Vad tergetegként kergetőznek a
Vakító fény, enyészet és ború.
Az ember elvész, pártok hullnak el,
Görög, szír, perzsa, pun, mind veszve már,
De Róma nyelve egy világra szól
S parancsszavára nincs vég, nincs határ.

S tovább, tovább! A véres üldözés,
Nagy Atilla, az Isten ostora,
Tamerlán és nemzetverő hadak,
Keresztesek hőslékü táborá:
Mint a viharba dobott fellegek,
Kuszált alakkal úgy keringnek itt,
Hogy zürzavarban lássad a világ
Összhangzatát, az örök emberit!

*) A gyulafehérvári r. k. főgymnasium új épületének felszentelésén elszavalta *Vakár* Arthur VIII. o. tanuló. 1899. nov. 5.

És ugy szeretni a magyar hazát,
Mint szép tavaszkor fészket a madár:
Itt kezded és itt érzi meg szived,
Hogy szent ez a föld, hegy, völgy és határ.
A szép magyarszó, bölcsőink dala,
Mint égi hárfa zengi szózatát.
Költők regéje koszoruzza meg,
A délibábot, kanyargó Tiszát.

És újra látjuk Árpád párducát,
Lehelnek kürtje újra felszívít,
István kezében a kettős kereszt,
László alakja kebleket hevít.
És felrobog, mint égi harsogás,
Rákóczynek tüzelekű dallama
És tette gyújt, hogy áldozzuk, ha kell,
Minden csepp vérünk a honért oda.

De hajh! Egünkre siró gyász borul!
Irgy pártviszály dulja a hazát!
Emészt a gőg s a balszerenese is
Csapást a honban új csapáshoz ad.
Sajó, Mohács! Ti vérrel irt mezők,
Könnyes szemekkel hányszor siratunk?
S mint hattyunak, ha véreseppje hull,
Panaszdalokban jajgat a szavunk.

De törjön bár a sors haragja ránk,
Csüggedni nem tud mégis a magyar.
Ott van felettünk Isten szép ege
És sátorával védőleg takar.
S ha tán esél, tégy ugy, mint Antheus,
Borulj a hősök sírhelyére le,
S im érezed, hogy a szent hantokon,
Szived bizalmat, új erőt lele.

Mert minden él és minden elmúlik,
Vad forgatag a földi lét csupán;
Mit felmagasztal egyik pillanat,
A másik azt eldobja messze tán.
Csak két örökre élő eszme van,
Mit hirdet ez új Muzsa-esarnok itt:
Hogy tul az égen Isten és alatt
Csupán a hon szerelme boldogít.

Bálint György.

Tanári kongresszus Gyulafehérvárt.

Erdélyi róm. kath. középiskoláink tanárainak most már jóváhagyott alapszabályokkal rendelkező egyesülete november hó 4-én tartotta a főgymnasium új épületében ezen tanévi rendes közgyűlését. Hat középiskola volt képviselve több mint 30 tanárral. S ez a díszes testület ez alkalommal is fényes taubizonytságot tett arról, hogy a katolikus és hazafias szellemben való gondolkodási és eszelekvési érzület megnyírt szívéhez van forrv, taubizonytságot tett arról, hogy a kollegiális összetartás nála nem frázis, hanem élet, valóság. A kongresszuson, melyről t. olvasóinknak hü képet akarunk nyújtani, a következők jelentek meg: *brassai* középiskolánkból: Czinege István igazgató, Albert Ferenc és Szemlér Ferenc tanárok; *csik-somlyói* középiskolánkból: Bándi Vazul igazgató, Balló István dr. tanár; *kolozsvári* középiskolánkból: Erdélyi Károly dr. igazgató, Holló Károly, Lóky Béla dr. és Novotny Endre tanárok; *marosvásárhelyi* középiskolánkból: Misz Olivér, Olti Mózes és Szlávik Ferenc tanárok; *székelyudvarhelyi* középiskolánkból: Soó Gáspár igazgató, Embery Árpád, Keith Károly és Varga Sándor tanárok; *s helybeli* középiskolánkból az egész tanári kar. A közgyűlést magas megjelenésével püspök urunk ö méltósága is megtisztelte; kivülré még Fábian Sándor nagyprépost, Ujfalusi József dr., Imets F. Jákó, Tamási Áron és Gergely Ignác kanonok urak és Török Antal 81 éves örökifjú Anti bácsi — főgymnasiumunk világi gondnoka jelentek meg. Pál I. t. kan. és referens a gyűléseken állandóan je' en volt s remek üdvözlő beszédével és felszólalásaival nagyban hozzájárult a viták színvonalának emeléséhez.

November 3-án d. n. 4 óra körül tartotta a kongresszus választmányi gyűlést és előterkeztetét. Itt állapították meg és precizizáltak a rendes közgyűlés tárgysorozatát.

4-én reggel 7¹/₂ órakor ngos Pál I. mondott „Veni Sanctus“-t és szent misét. A kongresszus összes tagjai részt vettek azon s buzgó imádsággal kérték munkásságukra kegyelmet és áldást a világosság Atyjától.

8 órakor kezdődött a közgyűlés. Avéd Jákó a gyulafehérvári főgymnasium ügybuzgó és fáradhatatlan tevékenységű igazgatója mint a kongresszus elnöke röviden megnyitja a gyűlést s egyben bejelenti, hogy a tárgysorozat megkezdése előtt Pál I. referens kíván szólni. Pál I. a következő beszédet intézi a kongresszushoz:

Uraim! illetve T. Kongresszus!

Mert már így szólíthatom, és először szólíthatom így önöket szervezkedésük után. A főtanhatóság nevében vagyok itt Önök között és midőn ebből kitolyólag önöket itt VIII. kongresszusukon üdvözölni szerencsém van, csak keveset beszélek, csak egy-két szót szólok; sokat nem, most olyan helyen vagyunk, hogy itt sok beszéddel sem lehet mindazt elmondani, a mi elmondandó.

Nincsen hely Erdélyben, a melyhez a multnak anyyi emléke lenne fűzve, mint e helyhez. Erdély historája itt kezdődik és jódarabig az jobbára csak e hely történetéből áll; s a hogy a történet fejlődik és bővül, akkor is ez a hely marad központ és székhelye egy a politikai, mint a vallási kormányzásnak és nagyon természetesen székhelye lesz a kulturának is, mert a hol e két hatalom együttesen székhelyét megállapította, onnan a kultúra el nem maradhatott.

A történetírás dolga azon időknék adatait összegyűjteni s azokból a kor képét megadni; de a mi nem kíván kutatást, a mi szemünk előtt van, arra rámutathatunk történeti tudás nélkül is; és ez a templom — a székesegyház, a mely mint az építészlet remeke a maga tenségével itt áll szemünk előtt. A melyik kor ilyen művet tudott létrehozni, onnan a kultúra más ágai sem hiányozhattak, ott általában élénk szellemi életnek is kellett lenni. S csakugyan van is idevonatkozólag adatunk; nem mondhatni ugyan, hogy bőven, de mégis anyyi, a miből lehet következtetést vonni.

Hogy ilyen helyt az iskolázás sem hiányzott, az is bizonyos. Hogy is hiányozhatott volna az onnan, a hol annyi kanonok volt és szerzetes?

Az idők folyása azonban nagyban átalakította ezt a helyet. Politikai tekintetben ugyan még emelkedett, most fejedelmi székhely lett, világtörténeti jelentőségre jut s igazán kulturális központ lesz. De Erdély fénykorára következik Erdély gyászora s a régi fejedelmi városból alig marad meg valami; még a sírok is feldulatnak, a Hunyadiak és Lépecek jorai szétszóródnak s az okmányok felgyújtatnak, hogy a multat ne lehessen igazolni.

Ezen nagy időknek a munkájában a püspökség nem vett részt, mert nem volt ott; a vallási forradalomnak áldozatul esett, az mindjárt kezdeiben elseperte azt.

A hely restaurációja is munkájával összeesik a püspökség restaurálása is, és azóta ezen helynek az a jelentősége, a mit akkor és ezáltal nyert. Gyulafehérvár megszűnt, (távol áll tőlem ezt állítva a közönséggel ellenkezni,) lett Karolytőrvár, fontos katonai posztó (ma hadászati jelentőség nélkül), és ismét püspöki székhely. Ez, a mi minket érdekel; most ösztönt szölv ma már minket másféleképpen historiai multjától eltekintve, valami különösebben nem igen érdekel. De ezáltal nekünk főhelyünk, vallási központunk, a hol lakik püspökünk s a honnan kapjuk papjainkat. Ide tehát vallásos meghatottsággal, kegyeletos érzéssel jövünk, most azt tudjuk, hogy itt mindent a vallás hat át, itt minden a vallásból származik, onnan veszi eredetét. Ennek közsöni létét ezen intézet is, a melyben most vagyunk s a melynek új díszes épületét holnap szenteljük föl.

Ime Uraim! én lelkemben megforgatám — átfuttam az egész multat. S ha már most azt összehasonlítottam a jelennek, mit mondjak?! — A természetes fejlődésnek az felel meg, ha a jelen a multon épül. De a mai kor nem mindenütt halad historiai nyomokon, fejlődésében akárhánys or önkényes. Ez történt Fehérvárral is. Fölré maradt az utból, még geographiai helyzete sem vétegett figyelembe. De azért a mikor mi idejövünk, inspirálódnak és lelkünkben elhatározások keletkeznek. Bár ki kelne abból az erdélyi katolikus tanügy történelmé! Minő méltó munka lenne az az erdélyi kath. tanárvilághoz! mennyi mindent láthatna, mennyi mindent tanulhatna, mennyi mindenről okulhatna abból a jőzán nagy közönség! A mult megértése — apológiája lehetne az sokakban. Mi ápoljuk lelkünkben a multat, a hagyományokat tovább visszkít, azok szerint akarunk haladni. Mi oly szellemben akarunk dolgozni, mint a minő ezen ősi egyház 900 éves fundamentumából lehel felénk s a melyet nekünk onnan a püspöki kathedrálról magyaráznak, értelmeznek; s ezen szellemben tanítunk. Ez nekünk a symbolumunk, ez nekünk a fidei professiónk. Tegyenek Uraim! mostani munkájukban is erről tanúságot. Van a ki munkájukban irányítsa, megbírálja s méltányolja: a mi elő magisteriumunk, az erdélyi katolikus tanügy feje s vezetője, kegyes jó püspökünk, a ki lánglelkéből, fiatal erejéből, szent buzgalomból, pihenni nem tudó tevékenységéből oly sokat juttat az iskolának, a tanügynek — a mi ügyünknek.

Üdvözlöm Uraim Önöket és kezdjék meg munkájukat. Az ezen beszédet követő taps és éljenzés elhangzása után Avéd J. elnök mond a referens urnak köszönetet. Ügyünk iránt — így szól — már évek óta fejt ki a referens igazi jóakarot és szeretetet s így ez alkalommal is. Megköszöni a kongresszus nevében s az üdvözlő beszéd hatása alatt kéri a kongresszust, hogy a referens gyönyörű beszédjét jegyzőkönyvbe örökítse meg. A gyűlés lelkes éljenzéssel fogadja az elnök indítványát.

Most Avéd J. elnök olvassa fel megnyitó beszédjét, melyet rendkívüli tanulságos volta és aktuális érdeke miatt szintén egész terjedelmében közlünk. A beszéd így hangzik:

Tisztelt közgyűlés.

A társadalmi élet nagy műhelyében, hol a dolgoknak belső lényegét nem a bölcselet által felállított jegyekkel, hanem a minden nap látott és tapasztalt dolgokból vagy hely-

zetekből merített hasonlatokkal teszik megérthetővé: a mi pályánkat és működésünköt legfőbbször a földmivelő leg-egyszerűbb s mégis igen lényeges munkájához hasonlítják. S valóban mi sem tesszünk egyebet, mint a nevelés és tanítás eszközeivel a gyermek testét olyan erőkkkel látjuk el, melyek által képessé válik a fejlődés során szellemi életét biztosítani, a lelket és szívet pedig porhanyóvá tesszük a hazafias és vallásos élet s a nemzethez való ragaszkodás magvainak befogadására és megtermékenyítésére s ebből a munkából a földmivelőnél is és nálunk is egy ezer éves nemzet élete és ereje sarjad.

Hasonlíthatnám feladatunkat a bányász munkájához is, hiszen mindenikünknek a gyermekek külön-külön sajátos lelki életének mélységes bányájába kell leszállanunk, ha meg akarjuk találni benne azt a drága kincset, a lelki sajátosságokat, melyeknek alkalmas eszközökkel való esiszólása által válik a gyermek a haza, a nemzet és az egyház feltett kincsét tevő férfivá.

Es folytathatnám a hasonlatokat, de mivel minden hasonlat többé-kevésbé süntit, abban hagyom és inkább arra bivatkozom, hogy mennyi akadályt kell a földmivelő egyszerűségének úgy, mint a bányász éles szemének lektüzdnie, míg valamely eredményhez juthat és mennyivel többet kell lektüzdnie a tanárnak míg némi eredményhez juthat, a ki nek nemcsak a gyermekek egyéniségevel, hanem még a társadalom közönyvével, sőt ellenhatásával is kell küzdelem.

A földmivelő, a bányász s minden rétege a társadalomnak éppen ezért ünnepet il és ünneplésre hívja össze barátait és jóakaróit valahányszor életvitása terén nevezetesebb mozzanattal juthatott el. A jelen pillanatban, midőn a gyulafehérvári róm. kath. főgymnasium Magyarország és a magyar nemzet kulturájának ez a, mondhatnám, 500 éves ős munkása új otthont levén, felszentelése küszöbön áll, mi sem annyira a szokásos közgyűlésre gyűltünk össze, mint inkább arra, hogy megünnepeljük a magyarországi kath. nevelés ügynek, vagy közelebbről szölv az erd. róm. kath. Státus tanügyének s még közelebb jöve magunkoz Gyulafehérvár sz. kir. város és a gyulafehérvári r. kath. főgymnasium nevelés-ügyének jelentékeny előhaladását.

Ez az előhaladás ránk gyulafehérvári tanárookra nézve azért nevezetes az a pillanat, mert tanintézetünk oly sok hányattatás után végre valahára édes otthonra talált, melyben a modern eszközök mindenikét s mindeniket a maga helyén alkalmazhatja s ennélfogva feladatait a siker nagyobb kitűzésével, tehát megnyugtatóbban oldhatja meg.

Ez az előhaladás ránk az erd. r. kath. Státus tanáraitra nézve azért bír kiváló fontossággal, mert általa a minden izében kath. nevelés tett egy hatalmas lépést előre, már pedig nekünk, kik egész lelkünköt valljuk azt a meggyőződést, hogy a vallásos nevelés föltétlenül szükséges s az ezer éves Magyarországot, csak az erősen vallásos és hazafias érzéstől átítatott intelligencia képes a második ezerében is fenntartani és vezetni, így ilyen mozzanat lelkisítő ünnepséggé kell hogy a felszentelés vallásos tényét varázsolja.

De még más szempontból is érdemes ezt a mozzanatot mérlegelnünk.

Honnan van az, hogy ez a tanintézet, mely egyebet nem hozva fel, épület dolgában az 50 es évek óta küzködik, csak most juthatott épülethez és míg eddig sokkal szerényebb épülethez sem juthatott, most a főhatóság valóságos palotát adott rendelkezésére?

Honnan van az, hogy ez hét-nyolc évvel a székelyudvarhelyi jelentékeny építkezés és berendezésre megtörténhetett és honnan van az, hogy ha az Ur segit az ő szolgáinak, nemskára Brassóban is, sőt Maros-Vásárhelyen és Kézdivásárhelyen is hasonló ünnepségekre gyűlhetünk össze? Kétségtelenül az állam által nyújtott segély idézhetette elő mindezeket a kedvező körülményeket, de családunk az, a ki az eredményt föltétlenül ezen segélynek tulajdonítaná. A tanulmányi alapok 50-es és 60-as évekbeli állapota bizonyára nem szolgálhatott volna alapul az államsegélyek iránt

kötendő szerződésekre, hanem előbb meg kellett kétszeresíteni sőt háromszorozni azokat az alapokat. És ezt az eredményt egy díszes testület érte el, az igazgatótanács, melynek tagjai között tanügyi és gazdasági téren is kiváló férfiak fáradságát nem kimélve hosszú évek során át törtek ezen eredményre.

Mi, a Státus tanárai ezen munkában ama vízesépek szerepét játszottuk, melyek a követ, mert folyton hatottak rá, korábban kivájták és elmállasztották, mint ez más körülmények között kifejlöhető. És azt tartom, hogy ezeknek az esősepeknek a munkája az eredmények kifejlődéséhez éppen oly szükségesek voltak, mint az állam milliói, vagy a Státus igazgatótanácsának tenkölt gondoskodása és önzetlen munkássága. Az esősepek si tettek azt a processust az eszmék és a tettvágy megérlelésében, mely azok nélkül sokkal későbbben következett volna be.

Semmi alkalmazzott erő sem tűnhetik el hatás nélkül, tanítja a fizika, munkálkodásunk hatásában tebát biznunk kell s egyesületi életünk erejében nem szabad kételkednünk. Ne legyünk se optimisták, kik együttes munkánktól mindent várnak és a nagy csapódás után féltlenekké lesznek, de pesimisták se legyünk, a kik a köré hullott esősepp munkájának semmi eredményt sem tudnak tulajdonítani és akkor nem vesztjük el hitünköt tevékenységünk sikerében és reményességünkben a mindig javuló jövő korban.

A ki kételkedik együttes munkásságunk sikerében és hatásában, az nézzzen szét a székelyudvarhelyi első gyűlés óta a Státusban történeteken, hozzá komoly kombinációba a közelebbi tudott körülményeket, s mondja meg, hogy ha a tanárikarok nem hallatták volna szavukat, vajlon a javulás eseményei minden törvény és állami beavatkozás dacára is bekövetkeztek volna-e. Semmi sem győz meg engemet arról, hogy igen, hiszen tiszta világos, hogy „volenti non fit iniuria!”

Es én, igen tisztelt Uraim, minél többet gondolkodom a tanügyi dolgokon és állapotokon, annál inkább meggyőződöm, hogy ezen is meg amazon a hiányon is csak a mi tervszerű és egyöntetű megállapodásunk és tevékenységünk által segíthetünk.

Csak egy pár dolgot említek fel. Mi a kiválólag kath. irányú vallásos nevelést képviseljük, állásunk legalább is ezt hozza magával. Vajlon a mi nevelési elveink és eljárásaink azonosok-e azokéival, a kik a nevelés vallásos vonatkozásait a hittanároknak bizzák s a tanulóknak csak is tudását és legfőbb bafazás érzelmét mivelői tartják feladatuknak?

Hát vajlon a mi nevelési rendszerünk lehet-e azonos az atheista vagy csak névszerint vallásos nevelők nevelési rendszerével? Avagy ez a dolog reánk nézve is Hekuba? S kérdés, hát honnan fogunk egyöntetű eljárásra szert tenni? Hiszen magyarországi kiválólag kath. tanintézetek tanárai nem érintkeznek egymással, még ugyanazon szerzetes rend tanáraitól sem hallottam, hogy ilyen célból összejönnének? Nekünk azon előnyünk van egymás között, hogy majdnem mind ugyanegy karakterű intézet munkásai vagyunk s a különféle tapasztalatok megbeszélése a nagy tájékozódás értékével bír s mennyi ilyen kérdésben lehetne jobb eredményekhez jutni. Példaképpen felhozom, hogy miként lehetne az idegen gyermekek lakás viszonyait úgy rendezni, hogy ez olcsó és egészséges is és vallásos is legyen? Vagy miként lehetne a szülőket közelebb vonni az iskolához s hatásukat az iskolával egy irányvú tenői főleg a vallásos kérdések tekintetéből is stb. stb.

Van tebát munkánk elég s érdemes is velök vesződni, mert tanintézeteink javítását eszközlik; s mert ezt a munkát mások a mi szempontunkból el nem végzik; sikerének is kell lenni, mert *gutta cavat lapidem* hiszen a mindenható Isten segítségével el nem maradhat ott, a hol az ő szt. nevében munkálkodnak.

Es ezzel a szt. névvel az erd. róm. Státus középiskoláiban működő tanárok egyesületének VIII-ik közgyűlését megnyitom.

A gyűlés lelkes éljenzéssel mond köszönetet buzgó elnökének s megnyitó beszédjét a jegyzőkönyvben megörökíti.

Az elnök bejeleutve, hogy a mélt. igazgatótanács helybeli tagjai a gyűlést megjelenésükkel megfogják tisztelni, felkéri Eröss József titkárt, hogy jelentését terjessze elő.

A titkári jelentés a következő:

Titkári jelentés.

Miután csak jelen nyolcadik összejövetelünk megerősített alapszabályokkal bíró törvényes egyesület, azt bizsem nem véztek fölösleges munkát, ha eddigi összejöveteleink működésének történetét rövid vonásokban előadom.

Régi óhajátusa teljesült az erdélyi róm. kath. Státus középiskoláiban működő tanároknak 1893. április 5-én, a midőn Székely-Udvarhelyt első összejövetelükkel megtarthatták. Az egyesülés eszméje a brassai tanártestületben született, legközelebbi indító oka pedig a Státus tanárok anyagi helyzetének a javítása volt. Ez összejövetelen a helybeliellen kívül négy gymnasiumból (a kolozsvári és a kantai gymnasiumok nem képviseltették magukat) 15-en jelentek meg. (összesen 29-en voltak, ennyien szoktak megjelenni minden összejövetelen.) Az értekezlet Karácsony Márton főesperes igazgató elnöke alatt megalakulván, mindjárt a tanárok anyagi helyzetének a javítása felől kezdett tanácskozni: a tanácskozás eredménye egy memorandum volt, mely keserű hangon panaszolja, hogy hol állanak a róm. kath. Státus tanárai fizetés tekintetében az állami és sok felkezeleti gymnasiumok tanárai mögött, s e tarthatatlan állapotnak az orvoslást bizalommal kéri a püspök ur ő excellenciájától s a méltóságos igazgatótanácstól a kilátásba helyezett államsegély igénybevetelével. Ezután az elnök Karácsony Márton indítványára az értekezlet nagy lelkesedéssel kimondja: „hogy a paedagogiai és didaktikai ügyek tárgyalása, a kollegialis érzék ápolása s az anyagi érdekeknek együttes működés által való előmozdítása végett” minden évben más-más gymn. székhelyén fogja ülésait tartani. Végül Avéd Jákó igazgató meghívására egyértelműleg a következő évi gyűlés helyéül Gyulafehérvárt állapítják meg; egyuttal megbízzák Avéd igazgatót azzal, hogy a következő összejövetel gyűlésén a tanári körre alakulás módozatairól egy munkálalatot készítsen.

Az 1894. év gyulafehérvári összejövetelre Avéd igazgató elkészítette s a gyűlés elé is terjesztette a tanári körre alakulás módozatairól szóló munkálalatát, melyben az ajánlja, hogy „az erdélyi róm. kath. tanárok egyesülete” legyen a cím, s mint ilyen egyesüljön az országos tanáregyesülettel, mint annak flökköre, ha pedig ez nem sikerülne, akkor alakuljon önálló alapszabályokkal bíró körre. Az előadó ajánlatát elfogadta az értekezlet miután az országos tanáregyesület választmánya a hozzávaló csatlakozás felől megfelelő választ nem adott, a gyulafehérvári tanárok megkésztették az önálló kör alapszabályait.

A következő 1895-iki brassai összejövetel kevés módosítással elfogadta az alapszabály-tervezetet s főtánhatóság-hoz megerősítés végett felterjesztette. Összejöveteleink főtánhatóságunk részéről nem sok jó indulattal találkoztak, bizonyítja ezt az, hogy főtánhatóságunk a megerősítés iránt való kérésünket komolyabban okok nélkül halasztgatta.

Igy történt aztán, hogy az 1896. csiksomlyói, az 1897. marosvásárhelyi — ezen mar a kolozsvári és kantai gymnasiumok is képviseltették magukat — s az 1898. kolozsvári összejövetelek is még megerősített alapszabályok nélkül kényszerültek működni. Pedig nyi tan nemes célokért küzdöttünk. Végre a főtánhatóságunk utján 1898. dec. 14-én minisiteri megerősítést nyertek alapszabályaink s így a hetedik összejövetelen Székely-Udvarhelyt törvényes egyesületté alakultunk.

Az eddigi hét összejövetel azonban nemesak az alapszabályok megerősítése felől gondoskodott, hanem az anyagi helyzet javítására is sok tekintetben közelebbi hozott s a mi a legfontosabb, ápolta a kollegialis érzületet és fontos pedagógiai és didaktikai kérdésekről tárgyal. A há-

rom utolsó összejövetelünk működését a nagy közönség is ismeri. Eddig felolvasásaink kiterjedtek az összes középiskolai tárgyak oktatására, figyelemmel kísértük és tárgyaltuk a hittanoktatás reformját, a művészeti izlés intenzívebb fejlesztését, tanácskoztunk a tanulók vallásos erkölcsi és fejelem állapotának javításáról. És ha előző kongresszusunknak azon két határozatát, hogy összejöveteleink alkalmával egy-egy hazai pedagógus életét és működését ismerjük s a ker. klasszikusok szemelvényét iskoláinkban taníthassuk, keresztül vesszük, ez által uttoró munkát végzünk a kath. nevelés és oktatás terén. Ki kell emelnünk azt is, hogy főtanulmányaink is most már nagy elismeréssel szólnak kongresszusainkról s azt védő szárnyai alá vette, mit bizonyít az ideigazró tanácsi jelentés.

„Ki kell emelnünk — így szól a tanárokról való szakaszban — hogy a kongresszus munkálkodása az utóbbi időben nagyon előkelő és mag. színvonalon áll; valóban hivatva van tanulóinknak minden irányban hasznos szolgálatokat tenni, méltó és érdemes arra, hogy munkálkodását Statusnak minden tagja élénk érdeklődéssel és éber figyelemmel kísérje.“

Ime m. t. kongresszus, most már a kezdet nehézségein túl vagyunk, sarkaljon a további munkálkodásra az eddig elért eredmény.

A mióta a kongresszus vezetése a gyülekeibérvári tanártestületre van bízva, azóta két választmányi gyűlést tartottunk, (jul. 2 és okt. 7.) melyeken mint azt a választmányi gyűlésekről felvett jegyzőkönyvün tanúsítja az előző kongresszus határozatai, illetőleg utasításaink megfelelőleg a jelen kongresszus tárgysorozataát előkészítettük. Megjegyezzük, hogy az előző kongresszus egyik határozatát, a középiskolai hittanoktatásra vonatkozót nem vettük fel a tárgysorozatba. Ennek oka a következő. A nagymelőságu püspöki kar elkészítette a hitoktatás új tantervét s tekintettel arra, hogy azt épen a mi főnkelt gondolkodású és fáradhatlan püspök urunk ó méltósága állította össze, e helyen is hódoló tisztelettel mondunk köszönetet a nagymélt. püspöki karnak, hogy a fontos kérdést a megoldás elé vitte s egyáltalán meg a tanterv megjelené- nek, főlölegesenek tartjuk, a hozzájárulást.

Ezek előterjesztése után kérem titkári jelentésemnek tudomásul vételét.

A kongresszus a titkári jelentést — egy kis vita után — jóváhagyólag tudomásul veszi s a jegyzőkönyvbe iktatja.

Mivel már ekkor 9 óra volt, a kongresszus tagjai testüli letileg vonultak a katedrálisa, hogy püspök urunk ó méltóságának Védő Szentje ünnepén Istennek bőséges áldását kérjék sóságos főpásztorunknak életére és munkájára.

Körülbelül 10 óra után nyitotta meg újból a gyűlést az elnök s felhívta Ráss Karoly tanárt, hogy a *középszkolai művészeti oktatás kérdését* adja elő.

Ráss K. előadó s szépművészetek oktatásánál első sorban az irányt tartja kiemelendőnek. Nagyon szépen és érdekesen fejtegette szabad előadásának folyamán, hogy a szépművészeteket úgy kell tanítani, hogy igazán lélekművelők legyenek. Szaraz teóriák, elméleti fejtegetések, életrajzok stb. mellőzendők. Bemutatja aztán a hazai és külföldi, antik és modern műemlékek beszerzendő hasonmásainak kánonját. Végül a szépművészet oktatását a VII. oszt. irodalomtörténetébe kívánja beilleszteni.

Ráss K. előadót tanulságos fejtegetéseiről megjelenezték. s most nagyobb szabásu vita indult meg. Baló J. dr. hivatkozva arra, hogy a művészeti oktatásnak következetesnek kell lenni, tehát már az alsóbb osztályokban meg kell kezdődnie, részletesen tárgyalja, hogy miképen óhajja azt az oktatást 8 osztályon át fokozatosan eszközölni. Erdélyi L. dr. szerint a dolog még nincs annyira megérve, hogy áttekinthető, végérvényes határozatot lehetne hozni. Péter J. dr. a lajstromot, melyet az előadó bemutatott több tekintetben kiegészítendőnek tartja s a mennyiben lehetséges, egyes intézetek nemcsak másolatokat, hanem eredeti képeket stb is szerezzenek. Bándi V. a lajstromot szintén hiányosnak mondja; nincsen benne említés gyűjteményes művekről,

reliefekről, terrakotta alakokról (pl. a trójai háború hőseiről, fe szereléséről stb.) Magyarország nagyjainak gipsz utánzatáról stb. Wagner S. a külön oktatást feleslegesnek tartja. Allandó a panasz a túlterhelés miatt s most még új tárgyat akarunk behozni. Káros minden idegenből hecipel utjítás után rohami. A filológia és történelem tanárai ezelőtt is kiterjeszkedtek a műemlékek ismertetésére. Ily értelemben szól Embery is. A kongresszus Erdélyi K. dr. indítványát fogadja el, és ez ügyben még nem határoz, hanem tanulmányozza a kérdést s a következő kongresszuson újból megvitatás tárgyává teszi.

(Folyt. a köv. számban.)

Az új gymnasium felszentelése.

D. e. 3/9 órákor a székesegyházban gyülekezett össze a tanuló ifjúság, tanári kar és a nagyszámú ünneplő közönség. Püspök úr ó méltósága teljes díszben vonult be, miálat a tanulók vegyeskara az *Ecce Sacerdos* énekl. Majd a *Veni Sancte* következik, melynek végével körmenet indul a felszentelendő iskola felé; elől a tanulók tanárai vezetése mellett, utánuk a klerus és asszistáló papság, majd a díszes ünneplő közönség. A főpásztor az új épület elé érkezvén a ritusban előírt könyörgések után kívülről megszenteli azt, majd a VIII. osztály termében megáldja a kifüggesztendő feszületet, megszenteli a termet és az egyes helyiségek felszentelését *Steinicz* Ede kanonok, plebánus végzi. Ezek végzetével visszamegy a körmenet a székesegyházba, hol a főpásztor ünnepes nagymisét celebrál, mely alatt a deákok énekkara ad elő szebbnél-szebb énekdarabokat.

Ekként Isten nevében és segítségül hívása után 11 órákor az új gymnasium torna-csarnokába gyűlünk, melyet a tanári kar *Straubert* rajztanár vezetésével ez alkalomra szépen feldíszített. Meglepetés számba megy, hogy a tanári kar saját költségén megfestette néhai *Lónhárt* Ferenc és *Majláth* Gusztáv Károly ez idei püspökök nagy arányú és művészi kivitelű képeit, melyek a termet szufolóság megtöltő közönségre megindító hatást gyakoroltak. Püspök urunk ó méltósága megérkezvén elfoglalja a számára ké-zített díszhelyet; oldala mellé sorakoznak *Zepk* Dániel főispán, mint a kultusz-miniszter képviselője, *Novák* Ferenc kir. tanácsos polgármester, *Kiss* Bálint kamarás, a káptalan, testületek, és igen díszes közönség.

A tárgysorozat első pontja: Hymnus Sz. Imréhez, melyet az ifjúság *Resch* karnagy vezetése mellett nagy praecitással ad elő. Erre *Vakár* Arthur VIII. o. t. elszavalja *Bálint* György ünnepi ódáját, melyet Új otthon címmel lapunk élen olvashat a közönség. Ugy az előadás, mint a művészi kompozitívóval megalkotott magas szárnyalású költeményy elragadja a hallgatóságot s püspök urunk felhasználandó a meglátottság perceit; az emelvénnyre lép és szívből jövő s szívből beszédtel tart. Sajnáljuk, hogy egész terjedelmében nem közölhejük: lime a több gondolatok:

Édes fiam! Ez a perc rendkívül fontos a ti életetekben; valamint új palotát kaptatok a Status és állam áldozatai árán, ugy nektek is szívből, lélekben megkelt újulotok. Ezek a nagy áldozatok mind a ti telkeitekért történtek.

Az erdélyi r. k. Status a régen megszüntetett szerzetesek pénzeit adta oda ez épületre, mely pénzt egykor a ti jámbor ősseitek adtak össze filérenként Isten dicsőségére, a kath. vallás és magyar baza felvirágzására. Az állam pedig az adozó polgárok terhes szerzeményét adta nektek, hogy bennetek és általatok a műveltség, tudomány és jó erkölcs terjedjen az országban. Mekkora hálátlanság lenne részletekről, ha kötelességeiteket nem teljesítenétek. Főkötelességeitek a szorgalom, engedelmesség, kitartás, szeretet egymás- iránt és tanáraitok iránt, a szív és elme kiművelése. Ezek nélkül soba át ne lépjétek az új küszöbököt! Majd a tanárokhöz szól a püspök és átadja nekik az új épületet. Nem a falakat bizzuk reátok — ugy mond — hanem a lelkeket.

Ügyeljenek a lelkekre, nehogy tenhibátokból csak egy is elveszzen. Neveljétek őket a tudománynak és erénynek, a hazának és a menyországnak. Itt a püspök úr beszéde oly magas lendületet vett és oly melegséget árasztott, hogy alig maradt szem szárazon. Végül köszönti a megjelenteket és harsogó éljenzések és taps között végzi beszédét.

Ezután *Avéd* Jákó gym. igazgató foglalja el az emelvényt és egy nagyszabású s paedagogiai tapasztalatokban gazdag beszédben átveszi az új intézetet. Belőle megismerhetjük a tőrekvéseinket támogatókat. A tárgysorozat további folyamából kiemeljük az Iskola megoyításra c. darabot, melynek szövegét *Bálinth* Gy. készítette, dallamát pedig *Resch* Gy. karagay szerző nagy művészi bravúrral. Ennek az éneknek akkora volt a hatása, hogy a taps és éljenzés el nem állt, meddig a szerzők a dobogón meg nem jelentek. Ez a szerzemény méltó volna rá, hogy valamennyi középiskola énekkönyvtárában meglegyen. Es így folyt tovább is az ünnepe. A közönség türelmeivel eltele s abban a meggyőződésben oszlott el, hogy az új épület új kornak a kezdete. Mi részünkről még csak annak a kívánságunknak adunk kifejezést, hogy a Mindenható hallgassa meg mi imánkat és tegye az új iskola a tudomány és erény templomává. Az ifjúság és tanári kar együttesen működése folytán hisszük is, hogy ugy esz.

Néppárti nép-gyűlések a Székelyföldön.

— Külön tudósítónk értesítése. —

Nem politizálva, csupán a megtörtént tényt regisztrálva foglalkozunk a Kézdi-Szentléleken és Nyujtódon 1899. október hó 29-én tartott néppárti népgyűlésekkel. E sorok olvasói közül bizonyára sokan felvetik a kérdést, hogy nevezett néppárti gyűléseknek mi a története? s nemcsak a pro, de még inkább a kontra érdeklődők szeretnék megcsipni Ariadne fonálának a végét. Egyik fél se törje nagyon a fejét, mert a k-szentléleki és nyujtodi néppárti gyűléseknek ninesen története (már olyan, minősokaknak fejében motoszka) s az illetők sokkal okosabban teszik, ha a ferde elvekre épített találgatás helyett beleenyuszanak abba, hogy a néppárt, mint mindig, úgy ez esetben is elveiért és a nép felvilágosításért lépte át a Királyhágót s kereste föl első sorban a jó székely-népet. Köszönet érte azoknak, kik ránk is gondolnak, hisz minket is éget, a mi másnak sajnó, s ez az életerős eleven párt pedig megtett fáradságáért megkapta jutalmát eme néhány szóban: In sum venit et sui eum receperunt.

Térjünk azonban a tárgyhoz. Háromszék megyében már október közepe táján rebesgették, hogy a néppárt Kézdi-Szentléleken és Nyujtódon, mint két legalkalmasabb központon hováhamar népgyűlést fog tartani. A párttal rokonszenvezők szívét örömmel töltötte el már maga a hír is, míg másik oldalról, — habár csak eltvéve és itt-ott, — felhangzott az ellenvetés: „a talaj nincs elkészítve” és „a siker bizonytalan.” A gyűlések kitöltött órájaig csakugyan nem lehetett semmi bizonyosat tudni, mert az utolsó bétén kiosztott felhívások és plakátok vitték az egyetlen mozgó szerepet. A lelkes felszólítás szövegét lapunk már hozta.

Ugyan ilyen hangú felhívást kaptak Bereck, Lemhény Almás, Csomortán, Mártonos, Osdola, Gelence és más szomszéd falvak lakosai is, azzal a különbséggel, hogy a nép-

gyűlés helyéül Nyujtód, idejéül pedig október 29-ének délutáni 2 órája volt azokon feltüntetve.

Ilyen előzmények után érkeztek okt. 28-án, esti 7 órakor a helyszínerre a népgyűlés faktorai: *Zichy* Aladár gróf, országos képviselő, mint jelzett gyűlések elnöke, *Molnár* János pápai praelatus, az országgyűlési néppárt elnöke és *Kálmán* Károly orsz. képviselő. Mindannyian *Markaly* Antal k-szentléleki plebánosnál pihentek meg rövid időre.

Háromszéknek tisztán kath. vidéke, az ugynevezett „szentföld” a gyűlés napjának már kora délutántján mozgalmat mutatott. A távolabb fekvő községek lakosai szekereiken ügettek K-Szentlélek felé, míg a közel lakók perpedes apostolorum mérték végig a poros utat: s midőn a szentléleki templomból is kivonult a buzgó székely nép, élén a gyűlés nagyetekintélyü, tevékeny rendezőivel, a templom előtt elterülő szép téren több ezerre tehető székely festői csoportja mozgott. Ott voltak híveik között: a helybeli plebános segédjével, a szárazpataki lelkész és a polyáni káplánjával. Az intelligens osztály is nagy számmal jelent meg. Ott volt Kézdi-Vasarhelynek színe-java: a tanítói kar, a közs. előjárók, jegyzők, bírók stb. és még négy esendő.

Komoly, méltóságteljes esendben nyitotta meg a gyűlést pontban 10 órakor *Zichy* Aladár gróf, az elnök. Szíve egész melegével üdvözölte polgártársait a főúr. Majd hallgatói lelke elé tárta a célt, melyért Szent István sírjától, messziről idejöttek a kedves székelyek közé. Eljöttek, hogy kibontsák, lobogtassák itt is a néppárt zászlóját, hogy alatta az apostoli kettős kereszt védelméhez, a keresztény Magyarország küzdelméhez a hős székelyeket is társul hívják, csatlakozásra szólítsák. Majd kérte a nagyszámú publikumot, hogy a gyűlés következő szónokait, kik a párt elveit tüzetesen kifogják fejteni, hallgassák figyelemmel, s aztán ítéljenek.

Dörgő éljen jutalmazta a gyűlést megnyitó emök kedves szavait. — Erre *Molnár* J. p. praelatus, vette át a szót s a bazafias és vallásos népet az Ur Jézus szent nevével üdvözölte. Hangját a legtrólabb állók is jól hallhatták s bizony ez nagy előny volt, mert a gyűlés osztatlan figyelemmel esüngött szavain. Az a szándéka — kezdti a szónok —, hogy az országgyűlési néppárt eddigi működése fölött szemlét tartva, azzal kapcsolatban a párt elveit is megismertesse. Rámutat arra a körülményre, hogy az országházban a néppárton kívül egyetlen párt sincsen, mely a kath. elveket képviselné, s büszkén mondhatja, hogy e párt sarkalatos elvéhez híven mindig megtette kötelességét. A szükség teremtette meg a pártot és küzdelem megacélozta erejét. Stomfa, Nyitra, Várna nem tudta megtörni, s ha a jó székely nép is a néppárt zászlója alá tömörül, vallásos és hazafias szívének vonzalmát fogja követni. Szavait itt is ott is lelkes éljen, a néppárt éltetése szakította félbe. Majd rátért az „új rendre” s Istenül nyert bámulatos humorával a nép nyelvén változta az egyházpolitikának a nép nyakába sózott mizériáit. Szavait, melyek szerint a csak most megjelent statisztika több mint 10 ezer keresztetelen gyermekről szól, a megütközés moraja nyelte el. Vázolta az állapotokat, az anyagi terheket, mi így a nép vállára hatványozott mértékben nehezedik. Figyelmetette hallgatóit, hogy a törvényt soba ne hájgák át, de törvényes eszközökkel vivják ki együtt azt, mi minden jó kereszténynek legfőbb ohajtása.

De a néppárt nemcsak a vallás védelmére alakult. Elvei

e haza lakóinak anyagi javát is magukban foglalják, s ha a székely föld is oda esatlakozik, együttes erővel sokat ki tudnak küzdeni.

A szónok szavait igazán nyelte a hallgatóság. Helyeslő közbeszólásaival nem egyszer szakította félbe, s végül nemcsak a néppártot, hanem Molnár Jánost és lelkesen megéljenzte.

A gyűlés következő szónoka *Kálmán* Károly orsz. képviselő volt. A lelkesedés, mely minden szavánál átragadott a közönségre, meg-megújuló, szűnni nem akaró harsogott „éljen”-ben nyert kifejezést. Hazafias és vallásos beszéd volt a *Kálmán* Károlyé, mely a valóságos ember szemébe könnyet sájtolt, a hazafiába pedig a hazaszeretet tüzét lobogtatta. A költő által és megénekelt hősi székelyeket hívta a néppárt lobogója alá, mely nem más, mint a szent kereszt, s annak programja pedig a keresztény tan; mert e párt a keresztény Magyarország boldogítására törekszik. Segítenie kell a székelynek is, ennek a hős rokonszenves fajnak. Csak egy szíve van — mondá többi között a szónok — s ő azzal az egygyel vallását, hazáját egyformán szereti.

Ki egyiket bántja, a másit is megsérti. Jöjjetek székelyek, ti vallásos és hazaszerető nép, együttes erővel oltalmazzuk, védjük földi és égi hazánkat. Majd esküszertü imára nyílt ajka s vele együtt fogadta meg a lelkesülő népgyűlés, hogy a néppárt lobogója alá álls hazáját, vallását a kereszt tövében fogja védelmezni.

Bármiként részleteztük is azonban *Kálmán* Károly beszédét, a nyomán fakadó lelkesedésnek halvány képét sem adhatjuk. A ki talán eddig nem is rokonszenvezett a néppárttal, még az is kalapot emelt előtte, s midőn a szűnni nem tudó taps és éljenzés után elhagyta az elnöki emelvényt a meghódított székely nép nem győzte csókolni kezét.

A gyűlés befejező mozzanata gyanánt kell fölemlíteni, hogy elnöklő *Zichy* Aladár gróf még rövid időre kérte a nép figyelmét, s aztán köszönetet mondott a megjelenésért és a lelkes ovációért. Szeretettel jöttek s hálával távoznak — mondá — mert belátják s tapasztalják, hogy megértette őket a székely s az Isten, királyt és hazát illető szeretet ápolásához oda nyújtja kezét. Büszkén távoznak, mert szavuk nem volt a pusztában kiáltó szava.

Felhangzott újból a szívből jövő „éljen”. Éltették a néppártot s a gyűlés lelkes rendezőit.

Mindezek után *Markály* Antal k.-szentléleki plebános mondott köszönetet a megjelenésért, s azért, hogy a székely néppel is szívesek valának megismertetni a néppárt programját. Még egyszer és hosszan felhangzott hálaképen a néppárt életése, s aztán feledhetlen pár óra kedves emlékével szétszéledt a tömeg. Hazamentek, hogy azt a sok szépet, mit e néppárti gyűlésen hallottak, megosszák otthon maradt övéikkel is.

A népgyűlés rendezői a helybeli plebános vendégszerető asztalához gyűltek, honnan ebéd után Nyújtód felé vették útjokat, hogy a délutáni 2 órakor kitűzött népgyűlést ott is megtarthassák.

N y u j t ó d o n :

A néppárt fáradhatlan apostolai K.-Szentlélek után Nyújtódot keresték föl. Diszes kocsisor élén, mezei úton haladtak nevezett község felé, hol már várta őket egy lelkes kis csapat, a nyújtódi lovas banderium. A megérkezés

pillanatában a kocsihoz léptetett *Vargyas* Miklós a banderium vezetője s a gyűlésre már összeseregelt publikum nevében szívből üdvözölte a gyűlés rendezőit. E lovas menet vezetése mellett érkeztek meg a templom előtti tágas térre, hol szintén több ezer főnyi sokaság várakozott. Rövid néhány perc múltán megkezdődött a gyűlés. Megnyitotta a rokonszenves elnök a nemesszívű *Zichy* Aladár gróf. Köszönetet mondott a szíves fogadásért, s rövid de lelkes szavakban fejtegette a célt, melynek érdekében a néppárt szeplőtelen lobogóját itt is meghordozzák. Isten, király és haza, e három név van a néppárti zászlóra ráírva: ezért küzdenek, ezért fáradoznak s e zászló alá szeretnék tömöríteni a vallásos és hazafias székelységet is. Nem tudták, de sejtették, hogy a székelyek örömmel fogadják. Köszöni a meleg és rokonszenves fogadást, a bizalmat, s hogy megtudhassa e nép is, ha érdemesek voltak-e a bizalomra, kéri, hogy hallgassák meg a néppárt programját s mérlegelés után nyilvánítsák szabadon véleményüket. Ezek után megnyitja a gyűlést.

A nagy néptömeg helyeslő lelkesedéssel fogadta az elnök megnyitóját s őt pártjával együtt szívből éljenzte.

Az elnök után *Molnár* János pápai praelatus lépett az emelvényre s a legszebb köszöntéssel, az Ur Jézus nevének dicsőítésével szólni kezdett a néphez.

A ki nem ismeri Molnár apátot, annak fogalma sem lehet arról, hogy mily figyelemmel csügg annak a nép. Beszédét példákkal fűszerezi; hallgatói figyelmét bő humorával teljesen lekötö, s így biztos lehet arról, hogy a mi ajkáról a nép szívébe beszivárgott, azt onnan ki nem mossa soha semmi. Itt is a nép szeméi elé állította a néppárt feje fölött átvonult vihart; utolsó beülgő hínen, érthetően feltárta pártja elveit, mit nem egyszer szakított félbe a helyeslés moraja, vagy a harsogó „éljen.” Hát még mikor rátért az „új rend”-re. Akkor kellett volna meghallgatni a székely nyílt szívének, természetes őszinteségének megnyilatkozását. Kell ez önöknek tisztelt polgártársak? Kell a k-nak, de nem írom ki. Egy ilyen beszédet végig hallgatva, mindenki tisztába jöhet azzal, hogy a székely nép bizony tud gondolkozni, s hogy az őszinte, igaz beszédet mindig lelkesedéssel fogadja. A pápai praelatus szavaiból apróra megismerve a néppárt őszinte törekvését, a pártot, és annak nagy népszóúokát lelkes éljenzéssel honorálta a népgyűlés.

Ezután *Kálmán* Károly szólott a néphez, jobban mondva annak a szívéhez. Költői emelkedettséggel, megrázó erővel mutatott rá a szenvedő Magyarországra. Lelkesen beszélt s ez a lelkesedés átragadott a hallgatókra is, mert midőn a publikumhoz fordult s kérdéseket intézett a szívekhez, ha képesek volnának-e valaha sába tiporni a keresztet, vagy a nemzeti trikolort, egy szíve, egy ajka volt a néptömegnek, mely azt kiáltotta megrázó erővel: soha! soha!

A párt — folytatá a szónok — mely Istent és hazát egy szívvvel ohajt szeretni: a néppárt. Akartok-e lobogója alá tömörülni? Akarunk! Hívek lesztek-e hozzá? Hívek örökre!

Majd a nemzeti zászló számos színének jelentőségét fejtegette költői hűvvel s kérte a hü székely testvéreket is, hogy a fájdalom jelentő vérpiros színtől meg ne ijedjenek, mert a szenvedés és küzdelem acélozza meg a nemzet erejét. A fehér színre mutatva a székely nőkhöz szólott s esdve esengett, hogy erkölcsében itt a határszélén legyen oly ártatlan, mint

hős elődei, hanem a fehérszint ezen a lobogón elrűtítja a bűn. A zöld szín a remény színe; ha kezret fog a székely is vele, egy jobb kor hajnalát jelzi e készorítás. Oda is nyujtotta kezét a székely. Főlemelte az ég felé. Ugy fogadta, úgy ígerte, esküjével pecsételte, hogy szeretni fogja azután is Istenét, hazáját, királyát, s azt a pártot, a nép páriját, mely e háromért küzd.

A Kálmán Károly beszéde közben és utána megnyilatkozó hatást leírni nem, csak látni és érezni lehet. No ott nem is fogják egyhamar feledni a szikulusok; már el is árulták. Szivesen megválasztanák bárhová megyés papnak, pedig ez nagy szó a Székely-földön. Meg is éljeneztek lelkesen és szívből, alig vála vége-hossza a néppárt lelkes éljenezésének.

Kálmán Károly orsz. képviselő után újból az elnök szólott a publikumhoz. Nagy és főlemelő pillanat ez, mondá többi között — midőn ily sokaság eskűt, fogadást tesz, hogy valásának, hazájának felvirágoztatásáért a néppárt lobogója alá áll. Örömmel távozzunk, mert a mit ily hazafias nép megígér, azt be is váltja. Nektek köszönjünk ez örömet; tiétek az érdem, hogy a mi fáradságunk nem volt hiábavaló. Isten veletek!

Zichy Aladár gróf elnöknek bezáró szavai után Varga Mihály egy tisztos székely polgár köszönte meg a felvilágosításokra tartott népgyűlést s biztosította távozókat a székelyek nevében, hogy ígérteket be is fogják váltani. Újból megessendült az éljen s a népgyűlés a néppárt iránt kifejezett ovációval ért véget.

E gyűlésen is képviselve volt nemcsak az egyszerű földműves osztály, hanem az intelligens is. Lélekemelő vála ügy ennek, mint a szentléleknek is a lefolyása. Nem vegyült a gyűlés komolyságába egyetlenegy díszonás hang se, mi elég bizonyíték a székely nép érett komolysága mellett.

Gyűlés után Balogh Ignác vendégei voltak nemcsak a gyűlés tevékeny rendezői, a főurak, hanem a vidékről ide ősszejtő paptársak is. Egy-kettő kivételével ott volt az ősszes, kik a három lelkes néppárti vezér körében kedvesen költették el a feltálat vacsorát. Ennek végetével a gyűlés táradhatlan rendezői visszahajtottak Kézdi-Szentlélekre, hol megháltak és másnap, október 30-án délelőtt búcsut vettek tőlünk. Tudjuk, hogy nem bánták meg a fáradságot, s azzal a tudattal távoztak innen, hogy míg ily szeplőtlen elveket hirdet a néppárt, addig barátja annak a székely is.

A szép sikert Isten után a néppárt nevezett vezérférfiainak kell megköszönni. Hálátlauság vála azonban Markaly és Balogh plebánosok iránt is le nem róni az elismerés adóját, mint a kik közvetve és közvetlenül egyengették a talajt s a szent ügyért nem sajnálták az áldozatot sem. Köszönet illeti a felső háromszéki mindazon lelkipásztorokat is, kik az egyház és baza igazaiért küzdő párt iránt megteittek annyit, meunyit az idő rövidsége megtenni engedett. De köszönet első sorban a derék székelynépnek, mely tömeges megjelenésével, főlemelő magatartásával rácatolt azokra, kik kicsinyhittien, vagy más kicsinyes és mellékes okokból még most is mumusnak nézik a néppártot. Magasztos mozzanát, hazafias és vallásos demonstriáció vála mind a két népgyűlés, s a ki ennek tanuja lehetett, kimondhatja bátran, hogy a székelység szereti hazáját, ragaszkodik tántorithatlan ősei hitéhez; s mert a célt elérni ohajtja, nem idegenkedik az ahhoz vezető törvényes eszközöktől sem.

Bérmaut.

(Folytatás.)

Püspök úr ő méltóságának a torda-aranyosi esperesi kerülletben megkezdet bérmaujáról a tordai impozáns és lelkes fogadtatást, valamint ő méltóságának ottléte alatt végezett apostoli munkásságát szivet lelket átható beszéde t melyekkel külümbőség nélkül mindeakit lebilenselt, már e becses lap hasábjai közölték; azért jelen értesítésemmel most csak Harasztos, Sinfalva, Alsó-Jára és Torockó-Sz.-Györgyre szorítokozom.

Folyó hó 4-én délután 3 órakor vett búcsut püspök úr ő méltóága a tordaiaktól, kik a plebánian szép számmal összegyűlekeztek, honnan egész koei sor kísértte a harasztosi határig, sőt többen Harasztosig. Harasztos n. község végénél díszkapu alatt a közönségnek élén bartha Dani községi bíró üdvözölte ő méltóságát, szép beszédben fejveze ki a község örömet, hogy az erdelyi püspököt kebelébe fogadhatja. Ő méltóága szokott nyájassággal fogadta és köszönte meg a lelkes fogadtatást, kifejezte, hogy válamint a ma hullott eső frissítte a vetéseket, úgy a Szentlélek kegyelme az ő ittléte alatt szálljon minden lakójára és trissitse fel azok lelki életét.

Benn a községben a második díszkapunál, melyen egy üdvözölő chronisticon tündökölt, a hitközség nevében Miksa Imre hadrévi (filiális) nagybírtokos, statusgyűlési tag üdvözölte ő méltóságát oly lelkesültséggel, melytyel szentegyháza és annak főpásztorra ránt mindig viseltetik. — méltóága kegyes válasza után processióvá alakult a menet, és szent énekek mellett vonult a templom ajtajáig, hol a helybeli lelkész üdvözölte és nyujtotta át a kulcsokat ő méltóságának.

A zsufolásig megtelt ajonnan restaurált templomban ő méltóága a szokott imák végzése után a szöszékre lépve, szólott a püspöklátogatás céljáról a néphez alkalmazott kerresetlen nyelven, de a nála szokásos belsőség, melegség és lelkesültségnek oly hangján, mely a szívekig hatott és könnybe borította a szemeket. Azután a halottakérti könyörgés és a szent olvasó elmondása következett.

A plebánian szép meglepetésben részesült ő méltóága. A róm. kath. és az állami iskolák növendékei ugyanis tanítóik vezetése mellett egy szépen sikerült serenadot rendeztek ő méltóságának tiszteletére, énekekkel, üdvözölő beszéddel és szavattal. — A fényben ragyogó lampionokon ez volt: Jezus Szívében van az üdv. Püspök úr ő méltóága megköszönte az ősszinte szívből eredő megtiszteltetést.

Másnap a 69-re menő bérmaúndók között osztá ki a bérmaúsz szentségét, mely után az ebéd következett. Az előző napi eső után újra oly szépen felderült az idő, hogy künn a kertben folyt le az ebéd. Délután következett az iskolalátogatás, mely alkalommal a tanítványok ő méltóága megelégedésére feleltek.

A harasztosiak a mily lelkesedéssel fogadták ő méltóságát, épp oly tisztelettel kísérték ki a helységből, s a községbeliekből alakult banderium egész a tordai állami kerreszetig követte, hol a tordai főszolgabíró fogadta és Sinfalvaig kísértte. (Folyt. köv.)

— XIII. Leó Pápa válasza a Státusgyűlés üdvözlésére. Pápa ő Szentsége a Státusgyűlésének távirati üdvözlésére a következő sürgönyvel válaszolt:

Illmo Majláth episcopo transsylvaniensi Kolozsvár.

SS. K. Roma 132. 44. 27. ⁴/₁₀ Beatissimus pater laeto animo nuntium accepit de celebrando fidelium tuae dioeceseos congressu a te convocato ac tibi gratias agens ob filialis devotionis sensa hac occasione iterum testata peramenter benedicat omnibus et singulis qui praefato coetu intersunt.

Cardinalis Rampolla f.

T Á R C A

A gyulafehérvári róm. kath. főgymnásium felszentelésére.

1899. november 5.

Felvettél öblös csarnokodba,
Te, rég várt, fényes alkotás!
Szívünk kitégult, arcainkon
Örömtől ég minden vonás.
Nem aggaszt már a kitzdelem!
Elszánt lelkünk megületődve
Tekint a távol, szebb jövőbe
Diadalszomjas földeden.

Három száz éve állsz e ponton
Mint egy Fárosz Erdély fölött,
Mialatt sokszor megkopott már,
Szakadt szét fénylő köntösöd.
S bár jobb idő jobbat hozott, —
Tanú rá mind, mi földi, égi:
Szíved, lelked maradt a régi,
Szellemed sohse változott.

A hiten egykor ős telkeink
Ravatalon volt . . . Sok, mi sok, —
Saját tulajdon véreinkben
Támadtak antikrisztusok;
Győzelmedet ne érje vád, —
Három nagy táhort visszavertél,
Sionnak védbástyája lettél,
A holtat lábra állítád!

Orkán zúgott a nagy hazában,
A honfiak bolyongtanak,
Szabadságuknak rengetegjét
Ellepték éhes, dűvadak;
A jajszó alig hangzik át, —
Ifjaid fegyverrel a kézbe,
Villámként rohannak a vészbe,
Védni a testvér Hunniát.

Ithon pedig a bécek alján
Felszántasz minden parlagot,
Talajt készítsz a gondolatnak,
Két kezzed hinted a magot.
Gyom, dudva még itt-ott ha bánt,
Ekéd acélát mélyre vágod;
Termővé tévsz rügyet, virágot
Nemesnek, pornak egyaránt.

A hon szeplőtlen lobogóját
Magasba tartád, lengetéd,
Idegen nyakak megtanulják
Ráköczi gyűjtő énekét.
Erdély hatalmas és szabad!
Művelődés, a béke magja
A bérteret is megragadja,
Szikláin bő áldás fakad.

Proféta mindenütt elég van,
De messiás nagyon kevés,
Ki addig él, míg nincs elérve
A cél, magasztos küldetés.

S te, hosszú háromszazadon
Meváltóként sokszor bejárád
A tettek véres golgotáját
Két nagy kereszttel válladon.

Legyen hát áldva büszke multad,
Muzsákuak fényes temploma,
Feltámadása szebb időknek,
Légy százszor üdvözölve ma!
S miért szívünk most úgy dobog,
Mig oltalom lesz fenn az égbe,
Folyton növekvő lánggal égve
Ragyogjon ifjú homlokod!

A hazának nyíló virágát
Karold át jól, ha szél sivit;
Hideg eső meg ne fagyaszozza,
Vihar ne tépje szirmai;
S anyai ápoló karod
Zsibbadásnak ne bántsa szüja,
A míg nagyok s boldognak újra
E nemzetet nem láthatod!

Fejér Gerő.

Szent-beszédek hatása.

Kolozsvár, 1899. okt. 30.

I. A templom góth ívei alatt a fülhalmát ezernyi gyertya-láng oszlatja a szét. A nyüsgő, mozgó tömeg elesenedül, midőn a szent atya a szöszekre lép. — És száll az ige ajkáról, kezdetben csendesen, mint egy keresve a szívek nyitját, aztán hangja mind inkább emelkedik, majd dörg, hogy a templom karesű oszlopai remegnek, a gyertyák lángjai félelken vibrálnak, a hallgatók összébb húzódnak.

Szavaiban szelid hangú üdvözlét az érénynek, kegyetlen ostor a véteknak; könny, remegő hang a vallásos bánatnak, keserű gúny a bűnös könnyelműségnek. — Mennyi erő a hangban, a gesztusokban; mennyi művészet az előadásban!

A hallgató szíve elszorul, lelike elnehezül, idegei feszülnek. Rátorul egy homályos kínos töprengés, fejét egy gondolat-chaos tölti be. Szeretne tisztán látói, — szeretné biztosan tudói: mennyit vonakoztatbat magára, mikre nézve nyugtatik meg? — — Hasztalan! Összezavarodik öntudatában az élenken fölébresszett fájdalom a multnak, a jelen küzdelme, a jövő aggodalma. Az éj álma sem hoz nyugalmat a megrázott kedélyre. A fölvert hangulat csak napok multával simul el; akkor, mikor szünik, mikor elmosul a szónoklat hatása. Akként, mint mikor az ember megmenekül egy feddő tekintettől; mint mikor a lelkiismeret megszabadul a bele-markoló kéztől. — Oh, nagy hatalom az erőteljes szónoklat!

II. Még zúg a zsolozsma utolsó accordja a templom tömjénes levegőjében. Lecsúszi az összekalcsolt kezekről a rózsza füzér. Bezáródnak az imakönyvek. A hívők arca a szöszék felé fordul. Emit kíváncsiság, amott bizalom; ennél kételkedés, annál remény; ez közönynyel, amaz hívő tekintettel vár. — És ime, néhány mondat után már egygyé, egyezővé lesz minden szív érzése. Valamely jótékony melegség árad szét a rideg kedélyekben is. „A nagyon is emberi gondolkodást mintba egy isteni lehelet érintené. A lekek setét-

jébe, a szívek védőjébe mintba áldó fény sugárzanék a szent atya hívő, reménylő, szerető szavaival.

Pedig a retorika hiában keresnét ott az általa előírt mozdulatokat; a nagy hatásos frázisokat. Tulajdonképp nem is szónoklat ez, hanem egy vonzó, fenkölt, szent társalgás. Nincs benne keresett situáció, de van benső élet. A mely azt mondja: nem fölöttetek, köztetek élek, nem bangoztam, hanem nyújtom lelkem igaz hitét, nem könyvekből, az életből ismerem a szenvedést, nemcsak hiszem, hanem tudom, hogy a vallás vigasztal; nemcsak óhajtom, hanem akarom, hogy jók s így boldogok legyetek.

A hívő nemcsak hallja, hanem érzi e szavakat lelkében mint vezénylő fényugárt, magával viszi hétköznapi küzdelmébe az általuk nyújtott áldó d-rüt.

Oh a legnagyobb hatalom szeretet-teljes szent beszéd!
S. A.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Püspök urunk nevenapja.** November negyedikén, borromei Szent Károly napján ünnepeltük szeretett főpásztorunk magas névünnepét. — Két és félévnek fáradságot nem ismerő munkássága, papjainak és híveinek boldogulásáért kifejtett buzgó fáradozásai, az ifjúság vallás-erkölcsös nevelésére tett fejedelmi adományai, Istenházáért való apostoli szeretete, az árvák és szegények felszáradt könnyei vonultak el e napon lelki szemünk előtt. S míg e példásan munkás életnek szemlélete felemelt bennünket egy tisztább légkörbe, melyet az imádság és a munka szentelt meg, addig hódolattal hajoltunk meg Istennek küldöttje és kiválasztott apostola előtt. — A szeretet ez ünnepét a tanuló ifjúság szerenádjá vezette be a megelőző estén. Az ünnep napján pedig a székesegyházban ünnepélyes istentisztelet tartatott, a melyen Ujlalusi József dr. apátkanonok celebrált fényes segédlettel. Megjelentek ezen a káptalan tagjai, a tanítézetek ifjúsága tanáraik vezetése alatt, valamint az erd. róm. kath. Státus középiskoláinak Gyulafehérvárt gyűlésező tanárai. Szentmise után a tisztelgések vették kezdetüket. Elsőnek a káptalan, a keblipapság, és a tanítók tisztelgetek Fábján Sándor nagyprépost, püspökhelyettes vezetése alatt. A nap szentjének, borromei Szent Károlynak életéről kiindulva meleg szavakban üdvözölte e nagy egyházfejedelemnek méltó követőjét és biztosította a papság és a hívek törhetetlen ragaszkodásáról és szeretetéről. Ő méltósága igen szívesen fogadta a hódolat e nyilvánítását és nagy alázattal a papság támogatását és imáját kérte munkájához. — Azután tisztelgett a városi tanács Novák Ferenc kir. tanácsos, polgármester, a kir. törvényszék, ügyészség és járásbíró-ság Nemes Sámuel elnök vezetése alatt. Ezt követték a tanári kongresszus tagjai Pál István tb. kanonok, referens vezetése alatt. — Isten áldása kísérelje ő méltóságának minden lépését s tegye gyümölcsözővé a fáradozásait.

— **Püspök urunk magas névünnepén** gymnasiumunk is ünnepelt s igaz örömmel és lelke-

sedéssel tüntetett szeretett főpásztor mellett. Névünnepé előestéjén színes lampionokkal vonult a püspöki palota elé az ifjúság s egy szép szerénnyel — mely ének és a katonai zenekar által előadott koncert-darabokból állott — adott kifejezést hálájának, hódolatának. Az ifjúság érzelmeit Éltes K. VIII. o. t. tolmácsolta. A püspök úr válasza — mint minden beszéde, melyet az ifjúsághoz, az ő legféltettebb kincséhez szokott intézni — nagy hatással volt a jelenlévőkre. Elfeleldhetettek minket, — mondá — nem gondolhattok reánk, de az Ur Jézusról soha meg ne feledkezzetek, állandóan Reá gondoljatok. Szilárd vallásosságra és tiszta erkölcsiségre buzdítá az ifjakat. Adja Isten, hogy a gondos főpásztor által az ifjú szívekbe elhitteti mag termékeny talajra találjon s meghozza az óhajtott termést!

— **Királyi kitüntetés.** Király ő Felsege Pál Istraén tb. kanonokot, az erdélyi róm. kath. Státus igazgatótanácsának érdemes előadóját a Bold. Szűz Máriáról nevezett *salamoni* címzetes apáttá nevezte ki. — Gratulálunk.

— **Ünnepünk.** Mindszentek ünnepén úgy az ünnepélyes szentmise, mint a délutáni istentiszteleten püspök úr ő méltósága pontifikált fényes segédlettel. Ugyan ő méltósága mondotta a szentmisét halottak napján és harmadikán is. Mindszentek napján *Steinzer* Ede kanonok-plebános tartott szentbeszédet, meg halottak estéjén a régi temetőben *Szabó* György kaplán beszélt. A temetőben a kispapok kara meghiátó darabokat énekelt.

— **Papszentelés.** Püspök úr ő méltósága *Kászonyi* Alajos végzett theologust Mindszentek napján az ünnepi szentmise alatt aszerpappá és 4-én házi kápolnájában szerpappá szentelte. Az áldozópapi méltóságot 9-én fogja feladni a nevezettnek és *Tóth* Kálmán diaconusnak.

— **Főpásztori körlevél.** Fűni hódolattal vetjük kegyelmes főpásztorunk IX. szám körlevelét. Először is közli ebben ő méltósága Gotti bíborosnak, a szent búcsúk és ereklyék Congregatioja praefektusának a rózsafüzér imádkozására vonatkozó levelét és a rózsafüzér-társulatoknak engedélyezni szokott búcsúkat. Felhívja figyelmünket péterfillérek gyűjtésére és elrendeli, hogy a különtéle címeken gyűjtött szeretet-adományoknak ezentul egy közös címe legyen: „*Szeretetadományok kath. célokra*“. E célból, minden egyes templomban egy jól zárt szekrény állítassék meg ezzel a felirattal; azonkívül kétszer évenként: Mindszentek- és Husvét ünnepén a templomban nyilvános gyűjtések is eszközöltessenek és a templom pénztárából félévenként legalább 2—4 korona e célra forditassék. Az így begyűlt összegek május és november elsején a püspöki hivatalhoz beküldendők. Tudatja a papsággal Mihály József ny. alsótörjái plebános halálát és a marosportusi, borbándi, szászsebesi, kolozsi, topánfalvi és offebányai plebániáknak a pénzügyminiszterium kegyurasága alól a földmívelési miniszteriumhoz való áthelyezését Ajánlja Schlör Alajosnak: „Szent elmékedések“ és Simon Péternek: „Király és Haza“ c. műveit. Közli végül az erdélyi egyházegységben az 1898. év folyamán különböző célokra begyűlt szeretetadományok kimutatását.

— **Személyzetiek.** *Balogh* Ignác nyugtódí plebános és *Rápoly* Ferenc szárazpataki lelkész kölcsönösen áthelyeztettek.

— **Szentgyakorlatok a papnevelőben.** A szokásos őszi szentgyakorlatok a helybeli papnevelő intézetben a Mindenszentek ünnepét megelőző három napon tartották meg. A szentgyakorlatokat *Sóthly* Gyula spirituális vezette. Több ízben megjelent azokon püspök úr ó méltósága is és beszédet intézett a növendékekhez.

— **Kongresszusi ebéd.** Püspök urunk ó méltósága a kongresszuson megjelent tanárok tiszteletére magas névünnepe ebédet adott. A tanárokon kívül nsgos Fábian S. nagyprépost, Mohay S. országgyűl. képviselő, Novák F. kir. tan. polgármester az Igazgatótanács tagjai és mélt. Török Antal főgymnasiumunk világi gondnoka voltak az ebédre hivatalosak. A püspök úr az általa statuált törvény alul — mely szerint asztalánál dikciónak helye nincsen — ez alkalomkor magamagát dispensálta egy lendületes felköszöntőben üdvözölte vendégeit, az ó kedves munkatársait. Ebéd után még jó ideig élveztek a vendégek ó méltóságának jóságát, ki mindeniket megszólítással tüntetett ki s mindenikhez volt egy-egy lekötöző és buzdító szava.

— **Felavatási bankett** is volt — more patrio — a főgymn. új épületének felszentelése napján d. u. 2 órakor a „Hungária“ dísztermében. Mintegy 85-en vettek azon részt. Az asztalfőn Zeyk D. főispán, Fábian S. nagyprépost, Imets F. J., Steiniczter E. kanonokok, Pál I. referens, Nemes S. törvénysz. elnök, Mohay S. képviselő, Novák F. kir. tan. polgármester, Gáspár I. megyei főjegyző, Elekes V. ref. esperes stb. ültek. Az első pohárköszöntőt Fábian S. nagyprépost mondta, éltetve pápa ó szentségét s a király ó felségét. Novák F. polgármester gróf Majláth G. K. püspök úr ó méltóságát éltette. Mohay S. képviselő Wlassits Gy. miniszterres képviselőjére Zeyk D. főispánra üritette poharát. Imets F. J. kanonok az Igazgatótanácsot, Pál I. referens Novák polgármestert, Gáspár I. megyei főjegyző pedig a főgymn. tanári kart éltették. Ezeket a hivatalos dikción kívül még sok szép toaszt hangzott el.

— **A főgymnasium új épülete,** melynek felavatási ünnepségéről lapunk más helyén emlékszünk meg, mindenkinek megnyerte meglepését és tetszését. Magát ez épületet lapunk már előzőleg ismertette, most csak a belső berendezéséről akarunk röviden szólni. Ez teljesen méltó az épület palotaszzerű külsejéhez s minden tekintetben megfelel a paedagogiai és esztétikai követelményeknek. A butorzat — asztalok, székek, padok, táblák, szekrények, mosdók stb. stb. — igaz mintaszzerű s szakértők szerint jutányos áron is készült. Ezt csak azért említjük fel, hogy az egyházi és iskolai hatóságok s a közönség figyelmét Cimbalmos Ferencnek, kézdivásárhelyi műasztalosnak nevére és munkájára hívjuk fel. Becsülettel felelt meg a belé helyezett bizalomnak. Őszintén gratulálunk neki. Székely is, katolikus is. Kétszeres ok, hogy — hol csak tehetjük, az ó tisztas iparát és szorgalmát pártoljuk.

— **Szüret a Rózsamálban.** Régi jó időkre emlékeztető kellemes peregtek töltöttünk október 30-án a püspöki uradalom tulajdonát képező híres Rózsamálban. Ekkor szüretelték t. i. az erdélyi borok királyát, a rózsamali rizlinget. Az idő is kedvezvén, szüreti ebédre hívta meg ó méltósága a káptalan tagjait, a paptanárok közül azokat, kiknek szabadórák voltak, továbbá Csató János alispán és Novák Ferenc polgármester, kir. tanácsosokat. A szabadban elköltött izletes ebéd kellemes társalgás között folyt le. Azután a kitünően kezelt és elég gazdagon termett szállótráblákat tekintettük meg.

— **Szent Imre-ünnepély.** Jöleső örömmel, vallásos és hazafias érzülettel eltelve ragadók tollat, hogy arról a szerény, méreteiben sem messzemenő, de erkölcsi értékében, erkölcsi hatásában annál fontosabb ünnepélyről, melyet a *kolozsvári Szent Józsefről* nevezett főnövelő intézet *egyetemi ifjúsága* vasárnap délelőtt Szent Imre magyar királyi hercegnek, mint az ifjúság védőszentjének tiszteletére rendezett referálják.

Nem káprázthatóan fényes teremben, nem nagy közönség jelenlétében, hanem szerény egyszerűségben folyt le ez ünnepély, de azért mégis fontos, az intézet egyetemi ifjúságának életében messzekiható szereppel bír.

Fontos ez ünnepély azért, mert most először voltak a Szent József főnövelő intézet százados falai az egyetemi ifjúság ünnepelésének tanui. Most először visszhangoztak e falak az Isten- és hazaszeretet, hit és tudomány, művészet és nemes etikai erő szímfonáikus akkordjaitól. Most először mutatta meg az egyetemi ifjúság, hogy a középiskola falai közül elhozta magával az idealizmust, mely benne nemcsak forrtan forr és nőtön nő, de tettekben meg is nyilvánul. Most mutatta meg az egyetemi ifjúság, hogy miképen lehet a szabad időt hasznosan és célszerűen felhasználni az által, hogy mivel magát a szívet nemesítő, lelket felemelő énekben és zenében.

Ezért fontos tehát ez ünnepély, melynek lefolyása a következő volt:

Fél 10 órakor az akadémiai templomban szentmise volt melyet Számek György dr., az intézet igazgatója mondott. Míse alatt az egyetemi ifjúság köréből alakult dalkör énekelte a „Tündöklő csillaga“ és „Nemzetek nagy Istene“ kezdetű egyházi énekeket. Ezen kívül Imecs János szőlőtől igen szépen énekelte „Ave Maria“t.

A tulajdonképeni ünnepély mise után kezdődött az intézet nagy termében.

Az ifjúsági énekkar nyitotta meg az ünnepélyt igen szép és nagy precizitással előadott énekkel, mely után *Imecs János* joghallgató szavalta el *Reviczky Gyulának*: „Pán halála“ című költemény nagy hatással.

Ezután *Antalfy* Endre bölcsészethallgató tilt a felolvasó asztalhoz, hogy megtartsa eszmékben gazdag felolvasását, Szépvonásokban rajzolta előükbe *Szent-Imre* kir. hercegnek kiváló erőnyeit.

Majd *Tiborcz* Antal joghallgató játszott egy szép ábrándot *Ambroise Thomás* „Hamlet“ e. operájából sok zene-tudással.

Ezután *Kovácsy* Dénes joghallgató szavalta el *Várady Antalnak* „Judás“ című költeményét a szavalás összes követelményeit érvényre juttatva benne.

A sikerült ünnepélyt a Hymnusz zárta be melyet *Schneider Traugott* vezetése mellett a dalkör szabatosan adott elő.

Ezután Szamosi János dr., egyetemi tanár, az intézet gondnoka igen szép beszédet intézett az ifjúsághoz buzdítva, hogy a megkezdett irányban csak haladjon tovább, mert akkor az eredmény el nem marad.

Midőn e szép ünnepélyről megemlékezünk, hálátlanok lennénk, ha megteledkezni püspök úr ő méltóságáról, az igazgatótanácsról és az intézet igazgatójáról, kik mindannyian közreműködtek, hogy az egyetemi ifjúság célszerű és alkalmas helyiséget nyerjen szellemi képzése előmozdítására.

Adja az Isten, hogy ez a szerény ünnepély csak kezdete legyen az egyetemi ifjúság ily irányba működésének s hogy a csekély magból a vallásosság terebélyes fája nőjön ki!

Biró Lajos.

— **Meghívó.** A kézdi-vásárhelyi Oltáregylet, Kézdi-Vásárhely, a gymnasium dísztermében, 1899. évi november hó 12-én, d. u. 1/2 órákor tartja közgyűlését, melyre az egyesület alapító, rendes és pártoló tagjait a testvéregyesületeket s a szentágy iránt érdeklődő nagy közönséget tisztelettel meghívjuk. A g y ű l é s t á r g y a i : 1. Igazgatói bevezető és előki megnyitói beszéd. 2. Titkári jelentés az oltáregylet működéséről 1899. okt. 26—1899. nov. 12-ig. 3. A püspöki felmentvény bemutatása az oltáregylet 1896. és 1897. évi számadásairól. 4. Az állandó számvizsgáló bizottság véleményes jelentése az egyesület 1898. évi számadásáról. 5. Az 1898. évi nov. 6. 7. 8. napjain rendezett tiszvártól igazgatói és tárnoki jelentés. 6. Az 1899. évi vízkereszti gyűjtésről pénztárnoki beszámolás. 7. Alkalmi ügyek és indványok.

Kézdi-Vásárhely, 1899. október hó 31.

Br. Szentkereszty Stephánia,
előnök.

László József,
jegyző.

— **Római hírek.** A vatikáni szent gyakorlatokat mult héten fejezték be. Ő szentsége épületes bizalommal jelent meg a közös gyakorlatokon, azok végzetével összegyűjtötte a trónus terében a papságot és lelkes szavakkal buzdította őket sz. hivatásuk kötelemének pontos teljesítésére, különösen most mikor a szentév küszöbén az ő gondjakra van bízva a nép előkészítése a kegyelemteljes évre. Régeente persze, mikor az Egyház Rómában nem volt még békőbbá verve könnyebben ment ez. A nyílt utcákon és tereken népmisziókat tarthattak buzgó szerzetesek. Egy Leonardo da Porto Maurizio példánál a Piazza Navonán gyűjtötte össze a népet és tüzes szónoklatai híreire még a pápa is eljött a szegény barát oktatására. Ma ezt nem engedheti meg az olasz kormány. Miért? Halljunk csak tőle. Ez évben a római Sz. Rókus társulat alapítása négyzszázados évfordulóját ünnepélyes körmenettel akarta megülni. A törvénynek eleget teendő a kormánynál ezt bejelentette és a körmenet megtartásához engedélyt kért. A kormány ezt megtagadta, mert „ha megengedné a katolikusoknak a nyilvános körmeneteket követekeztesen meg kellene engednie a szocialdemokraták és republikánusok tüntető körmenetét is.” — Sapientia sat!

— **Helyreigazítás.** Lapunk utolsó számában az *udv. szentléleki* kántortartatói pályázatban biba csuszott be. A határidő nem október 22, hanem november 26.

I R O D A L O M.

* **Felhívás a „Magyar Földmívelő”** című újság szíves támogatására. Altalánosan tudva van, hogy az agrar-szocializmus vezetői legsikeresebb eszközü az újságok nyomtatványokat használták földmives néptünk igazítására és fosztogatására.

A magyar földmives rövid idő alatt ugyyszólván rászokott az újságolvasásra és fájdalom olyan újságok olvasására,

melyek életnyugalma tépdelték, amugy is elkecsereedett szívét vonták el a jó Istentől, édes hazánktól, a vallás és társadalom vezetőitől.

Nem lehet tehát a népért aggódni egyetlen kebel sem különbös az iránt, hogy mily szellemi táplálékot nyújtanak ma a földmiveseknek, kis gazdáknak, szóval a népnek.

„Mert az a körülmény, hogy a nép megszokta az olvasást, — magában véve nem baj, sőt áldásos dolgok forrásává lesz ha neki való, tapintatos, sőt körültekintéssel szerkesztett újságot kaphat kezibe. De végzetes kár, minden nemesebb törekvést akadályozó szerencsétlenség származhatik abból, ha az igazt, érkölesrontó újságokat nem tudjuk kellő erővel ellensúlyozni.

E hazafias intencióval indítottam meg, mintegy másfél évvel ezelőtt Szatmárról, Bodnár Gáspár szerkesztésében a „Magyar Földmívelő” című újságot, kiválóan a jelzett irányzatú és speciálisan a föld népre való tekintettel.

Es hála Istennek az újsághoz kötött reménységünk várakozásból felül sikerült. A hova ezt a lapot bejuttathattuk, ott állandó kedveltségnek örvend, ott nyoma veszett az igaztó lapoknak; a nép maga pusztította ki.

Pedig e lap csöndes, mérsékelt és komoly bangu. Nem bánt senkit, nem ostromozza kiméltelennül az eltévedetteket, magáról a szocializmusról is csak ritkán és akkor is gyógyító humorral szól. Hanem szerencsés modorral, tapintattal, könnyen felfogható élvezetes, minden ízében magyaros előadásával tanít, összetartásra, munkára buzdít; nemese szórakoztat. A nép vallási és anyagi érdekeit hordva szíven, zászlójára tözte a szövetkezetek eszméjét, s megérteti a néppel, hogy az ő boldogulásuk az Isten segítségével, munkában és az összetartásnak helyes irányban való terjedésében van.

A meddő politikát nem viszi nagyban a falusi tűzhelyre, a népnek éppen nem való szédületes dolgokkal nem foglalkozik; rövid, irányító modorban ad számot a világ folyásáról azon keretben, melyben hazánk földmívelő népének látóköre terjed.

Hogy ez a mód igen helyes és üdvös, azt napról napra örvendeten tapasztaltuk és hogy a nagyhangú, teljesíthetlen ígéretekkel dolgozó néplapok tulzásaikkal minden jóakarat mellett bomlást, zavart sőt károkat is okozhatnak, azt is szomorúan láttuk már.

Éltet tehát a reménység, hogy Cimed kegyes lesz hazafias törekvéseinkben támogatni azzal, hogy lapunkat a földmives népek figyelmebe ajánlja, főleg, hogy a községnak vagy a hatáskörébe tartozó terület, birtokon munkálkodó földmivesnek nemes készséggel egy vagy több példányban megrendeli.

Lelkünköl meg vagyunk győződve ugyanis, hogy ez áldozatkészségével a legnagyobb mértékben segíteni fogja Cimed azon törekvéseket, melyekkel hazánk földmives népet a szomorú elhagyatottságból mi is, munkával, áldozatokkal tiszta hazafias törekvéssel kiemelni megkíséreltük.

Meg kell végre itt köszönnünk azon nagylelkű főnraknak, főpapoknak, káptaloknak, főtisztelendő papságnak, közbirtokosnak, bírónak és egyáltalán mindazoknak támogatását, kik lapunkat már eddig több példányban rendelték meg az uradalmakba, tanyákra, községbe. Legyen szabad remellenünk a jövőben is a kegyes ártótagást.

A k k pedig lapunkat eddig még nem ismerték, szíveskedjenek mutatvány számot kérni Szatmárról Bodnár Gáspár tanár, szerkesztőtől, ki intézkedni fog, hogy a lap megismerhető legyen.

Legyen szabad újból a kegyes támogatást kérni, mely után vagyok hazafias üdvözléssel.

Perbenyik, 1899. szept. 25-én.

Majláth József gróf.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. Irodalmi Társulat. Felelős szerkesztő: **Körödy Péter dr.**

Szerkesztőtársak: **Bálinth György, Péter János dr., Wagner Sándor, Zlamál Ágost.**

Nyomatott Papp Györgynél a püsp. lyc. könyvnyomdában Gyulafehérvárt.